Juryrapport Gerard Westhoff talendidaktiekprijs 2012[1]

Sinds 2009 wordt door Levende Talen samen met het Expertisecentrum mvt de Gerard Westhoff talendidaktiekprijs georganiseerd. Deze prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan het beste eindonderzoek op het gebied van vreemdetalendidactiek (in brede zin, inclusief de didactiek van literatuur en cultuur), geschreven door studenten aan Nederlandse lerarenopleidingen. Er zijn twee categorieën: scripties geschreven aan een eerstegraads of een tweedegraads lerarenopleiding. De prijs wordt om het jaar toegekend aan één van deze categorieën.

Studenten van de eerstegraads lerarenopleidingen (master lerarenopleidingen) aan universiteiten en hogescholen waren dit jaar aan de beurt. De jury bestond uit Joost Ides (vakdidacticus Engels, Interfacultaire Lerarenopleidingen, Universiteit van Amsterdam en docent Engels in Haarlem), Elisabeth Lehrner- te Lindert (docente Duits, Christelijke Hogeschool Windesheim) en Joke Rentrop (vakdidactica Frans, Centrum voor Onderwijs en Leren, Universiteit Utrecht). De jury heeft 12 inzendingen ontvangen, afkomstig uit zes universiteiten en twee hogescholen. Nog 3 inzendingen kwamen helaas na de deadline binnen. De jury verheugt zich op de toename van het aantal inzendingen: bij de eerste editie voor de master-lerarenopleidingen in 2010 werden 9 scripties ingestuurd, nu 15. Dit is het bewijs dat de prijs inmiddels aan prestige heeft gewonnen. De opleidingen selecteren hiervoor de beste onderzoeken van de beste studenten: en het is ook positief dat een van de laureaten van de afgelopen jaren nu als lerarenopleider aan het werk is.

Vorig jaar kwamen alle inzendingen van vrouwelijke auteurs. Dat is statistisch niet vreemd, omdat vrouwen in de grote meerderheid zijn bij de talen-lerarenopleidingen. Wel vreemd vond de jury dat alle inzendingen van studentes aan lerarenopleidingen Frans kwamen, want het aantal studenten bij Frans is niet groter dan bij andere talen. Naar aanleiding hiervan verzocht de jury vorig jaar met klem de collega-opleiders ook onderzoeken van andere talen te nomineren. U wilt natuurlijk weten of deze oproep gewerkt heeft. Er was dit jaar inderdaad meer variëteit, hoewel de hierboven gesignaleerde trend – vrouw en Frans – dominant blijft. Naar de oorzaak hiervan blijft de jury gissen. Durven opleiders en studentes Frans meer? De jury was in ieder geval onder de indruk van het niveau van alle inzendingen en heeft met plezier deze scripties gelezen. Uiteindelijk heeft de jury twee afstudeeronderzoeken geselecteerd voor de prijs. Deze zijn geschreven door Maurien Burger (Radboud Universiteit Nijmegen, Instituut voor Leraar en School) en Eline van Moorsel (Universiteit van Amsterdam, Interfacultaire Lerarenopleidingen).

Ik zal kort iets toelichten over beide afstudeeronderzoeken, die thematisch elkaar mooi aanvullen: beide gaan over spreekvaardigheid.

Maurien geeft Engels en heeft haar onderzoek op een school in Zwolle gedaan met 4-vwo leerlingen. De titel van haar werk is *'Spreekvaardigheidsonderwijs mét ICT. Leuker, interessanter, beter, eigentijdser?'* Ze heeft ervoor gekozen om spreekvaardigheid en ict te combineren omdat ze spreekvaardigheid belangrijk vond en omdat ze vond dat ze zich meer in ict moest gaan verdiepen. Een citaat uit haar inleiding:

> "Als lid van de pre-computertijdperk heb ik nooit vooraan gelopen met het omarmen van de toepassingsmogelijkheden van ict. Een minimaal gebruik van internet en e-mail volstond tot nu toe, vond ik. Aan social media ben ik zelfs nooit begonnen. In de twee jaar dat ik nu les geef, constateer ik een steeds groter wordende kloof tussen mijn belevingswereld en die van mijn leerlingen. Ik

[1] Tekst uitgesproken ter gelegenheid van de prijsuitreiking, op de Landelijke Studiedag van Levende Talen, 2 november 2012.

> realiseer mij dat dit zo niet verder kan en dat ik mijzelf en mijn leerlingen tekort doe als ik geen gebruik maak van de vele mogelijkheden die ict voor onderwijs biedt.”

De jury denkt dat veel docenten zich in dit citaat zullen herkennen. Maurien is over haar schroom voor ict heen gestapt en heeft zich moedig verdiept in verschillende ict programma’s. In de door haar ontworpen lessenserie hebben leerlingen onder andere via Skype met native speakers gediscussieerd en korte monologen ingesproken met een webgebaseerd programma, Voicethread. Ze hebben elkaar via dit programma ook feedback gegeven. Daarnaast heeft ze onderzocht of ict een positief effect had op attitude en motivatie van leerlingen tijdens spreekvaardigheidlessen. Haar data laten inderdaad een positief effect zien – ook als de techniek niet altijd vlekkeloos werkte. Dit positieve effect schrijft ze niet alleen toe aan het feit dat leerlingen ict ‘leuk’ vinden. In haar onderzoek laat Maurien zien hoe ict oplossingen kan bieden voor zwakke plekken in traditionele lessen.

En nu over het werk van Eline. De titel van haar onderzoek is *Speeddaten als werkvorm ter verhoging van self-efficacy bij gespreksvaardigheid Frans*. Eline ontdekte dat haar 4-gymnasiumleerlingen zichzelf niet in staat achtten om een gesprek in het Frans te voeren. In technisch jargon: hun *self-efficacy* bij gespreksvaardigheid was laag. En ze vond ook dat de cijfers voor hun spreektoets hoger konden. Eline heeft daarom een lessenserie ontworpen rond *speeddaten*, een werkvorm waarmee alle leerlingen de taal oefenenen in korte gesprekjes, en steeds van gesprekspartner wisselen. Dit is een veilige manier om gespreksvaardigheid te oefenen, omdat niet de hele klas meeluistert als je fouten maakt. Daarnaast heeft ze onderzocht of *speeddaten* een positief effect had op de *self-efficacy* van leerlingen en hun score op een spreektoets. Uit haar data blijkt niet dat *speeddaten* effect heeft, maar ze heeft het maar in vijf lessen kunnen toepassen, vanwege de beperkte tijd waarin het onderzoek verricht moest worden. Ondanks de afwezigheid van effecten blijkt uit evaluaties dat leerlingen de *speeddate*-lessen zeer gewaardeerd hebben. Het *speeddaten* heeft de leerlingen gemotiveerd en heeft het ondermeer mogelijk gemaakt om veel te praten in aanloop naar de afsluitende spreektoets Frans en om compenserende strategieën in te zetten. Eline heeft ook ontdekt dat het cijfer dat leerlingen aangaven van hun capaciteiten op het gebied van gesproken Frans een goede indicator vormde voor het cijfer op de eindspreektoets Frans. En het speeddaten lijkt leerlingen meer bewust te hebben gemaakt van hun niveau ten opzichte van hun klasgenoten.

Dan nu het oordeel van de jury over het werk van Maurien en Eline.

De jury prijst in beide scripties de duidelijke opbouw, de goede methodologische opzet en de koppeling tussen de literatuur en de praktijk. In beide onderzoeken is gebruikgemaakt van actuele bronnen: de jury vond ook als bron een artikel dat in LTT is gepubliceerd door een eerdere winnaar en constateert tevreden dat de scriptieprijs ook in dit opzicht effect begin te hebben.

Het onderzoek van Maurien staat stevig en midden in de praktijk van spreekvaardigheid Engels vanuit een Engelstalige leergang (het gebruik hiervan neemt in den lande hand over hand toe). De jury waardeert haar onderzoek naar de toegevoegde waarde van ICT op dit gebied, en heeft bewondering voor haar kritische beschouwing van theoretische bronnen en opvallende onderzoeksresultaten.

Het onderzoek en de lessenserie van Eline zijn actueel en relevant, want ze staan midden in de praktijk van actief en communicatief vreemdetalenonderwijs. De jury waardeert de probleemgestuurde aanpak van een heel herkenbaar aspect van spreekvaardigheidsonderwijs (*self-efficacy*). Eline hanteert een helder begrippenapparaat, zet verschillende toetsingsinstrumenten in, en maakt gebruik van gevarieerde theoretische bronnen, waaronder een aantal onderzoeken van studenten die haar voorgingen (een aspect dat de jury bijzonder waardeert). In de bespreking van de opbrengsten van haar onderzoek schuwt Eline ook niet om de onverwachte uitkomsten open en helder te bespreken. Haar lessenserie voorziet in levendige en motiverende spreekvaardigheidslessen die nu voor velen toegankelijk worden.

Er zijn ook enkele aanbevelingen aan de auteurs van deze scripties. Het is jammer dat de veelbelovende lessenserie van Maurien in haar verslag niet wat beter uit de verf komt, en dat haar tekst soms storend onderbroken wordt door opsommingen vanuit de theorie. Wellicht heeft Maurien zich ook wat vertild aan de inzet van te veel onderzoeksinstrumenten en had enige beperking hier en daar haar onderzoek nog scherper kunnen maken. Eline had misschien zich beter kunnen beperken in haar hanteren van vele afhankelijke subvariabelen die de onverwachte (niet-)opbrengst mede hebben opgeroepen. En hoe fijn ware het geweest als haar lessenserie nog wat groter was geweest!

En nu de prijs …

De jury heeft op grond van bovenstaande overwegingen besloten de scriptie van Maurien Burger te belonen met een eervolle vermelding en die van Eline van Moorsel met de eerste prijs. De jury denkt dat beide onderzoeken als voorbeeld kunnen dienen voor andere studenten en hoopt dat deze lessenseries docenten op scholen zullen inspireren om gespreksvaardigheid op een effectieve manier vorm te geven.